

Certius de anima.

superfluum est ibi ponere discursum. Item in brutis non est intellectus practicus: ergo non illogisant de agibilibus. Item omnis syllogismus potest regulari per regulas logicales: sed bruta non possunt sic regulari in suis agibilibus. Item si brutus discurreret hoc maxime esset quia canis venaticus veniens ad biuium odorans vnam viarum si non percipiat odorem leporis subito absque alterius vie odorazione per alteram pergit sed ad hoc non requiritur discursus sed sufficit instinctus nature alias oporteret dicere quod canis facit magnam disputationem quando vult cubare: quia multotiens se vertit nesciens forte vbi est puluinar. Item non videtur quo modo brutum format actus sine categorematicos: ergo non proponit.

Contra hec arguitur primo quod intellectus patitur a celo quia videmus homines in vno tempore magis aptos ad studium et scientiam quam in alio tempore unde dicitur quod colerici acutius speculantur in hieme et fleumatici in estate et melancolici in vere unde ipsi in autumno sunt dementiores quam in alio tempore nisi per medicinam apponant remedium. et sanguinei in vere sunt dementiores seipsis in alio tempore propter similitudinem quam habent cum qualitatibus temporis.

Secundo fantasia directe agit in intellectum: sed fantasia cum sit corporeum directe dependet a celo ergo et intellectus maior patet ex San. Tho. in pulcherrima questione quam facit de anima ar. 13 ad. 11m. vbi dicit quod intellectus agens non est actiuus respectu intellectus possibilis directe sed magis respectu fantasmatum per que intellectus possibilis reducit in actum. Ex quo patet quod fantasmata per se faciunt intellectum possibilem in actu.

Tertio quicumque vincitur ab aliquo: ille patitur ab eo directe: sed voluntas incontinentis vincitur a passionibus et passiones dependent a corporibus celestibus cum sint in corpore: ergo voluntas subditur corporibus celestibus.

Quarto arguitur quod non habemus actum fantasie quando volumus: quia fantasia presupponit sensationem exteriorum: sed non est in potestate nostra quin sensus exterior immutetur. Item queritur a quo causatur actus fantasie in bruto. Non ab obiecto quod illud aliquando non est ut patet cum quis ymaginat montes aureos.

Quinto sensualitas non semper obedit rationi: ergo nec fantasia: quia non videtur quomodo voluntas producat actum fantasie: ergo non habemus actum fantasie quando volumus. Item arguitur quod opinamur quando volumus: quia voluntas mouet omnes alias potentias ad exercitium: ergo est causa opinionis. Item opinari aliquando est in nostra potestate quia possumus si volumus tenere opinionem San. Tho. vel algazelis ponentis quinque sensus interiores. Forte dicitur quod non possumus opinari nisi habemus rationem. Contra possumus credere aliquam propositionem sine aliqua ratione: ergo et opinari. Antecedens patet: quia credit qui vult et periret meritum nisi quis vellet credere sine ratione thopica ut dicit San. Tho. 22. 1. q. 2. ar. 10. Item si occurrat preceptum de credendo tunc homo tenetur credere dato quod pro tunc nulla occurrat sibi ratio. Plus autem est credere quam opinari.

Sexto si non possemus opinari sine ratione sequeretur processus in infinitum: quia capio primam opi-

nionem: et quero vel educitur ex antecedente opinato vel scito si secundum tunc est scientia. Si primum tunc non est prima opinio.

Septimo arguitur quod fantasia sit sensus communis: quia est circa idem obiectum. Item sensus dicitur communis: quia cognoscit obiectum diuersorum sensuum: sed fantasia etiam cognoscit obiecta diuersorum sensuum. Forte dicitur quod sensus dicitur communis: quia est radix aliorum. Contra. Non est radix tactus sed fundatur in eo. Item sensus communis immutatur a sensu exteriori: ergo non est radix sensus exterioris quia posterius non est radix prioris. Forte dicitur quod dicitur sensus communis: quia solum est de sensibus per sensus exteriores. Contra sensus communis percipit etiam intensiones non sensatas scilicet differentiam albi et nigri. Illa autem differentia non est sensata. Item si quis vertatur diu circulariter postea iudicat altamoueri: et tamen motus aliorum non fuit sensatus. Forte dicitur quod sensus communis non comparat sicut fantasia. Contra leuato baculo canis fugit: quia habet fantasiam quam alius vult eum verberare.

Octauo arguitur contra rationem probantem quod sentire non est intelligere: quia sicut intellectus non est falsus nisi per accidens sic similiter est de decensu. Et per idem destruitur ratio probans quod fantasia non est idem quod sensus in actu: quia sicut sensus in actu est falsus per accidens ita etiam fantasia solum est falsa per accidens.

Nono fantasia nihil apprehendit nisi per species causata a sensu exteriori: ergo si sensus exterior sit verus fantasia etiam erit vera.

Item fantasia non est nisi de re presente et sensata: sed illa est vera. Forte dicitur quod sensus communis et fantasia sunt de aliquo non sensato scilicet de actibus sensuum exteriorum. Contra actus sensus exterioris sentitur ab ea. Alias non esset verum dicere quod video me videre idem etiam est actus quo cognoscitur res et ymago eius: ergo visus cognoscit colorem et speciem eius: alias sensus communis esset de intensio- ne non sensata cuius oppositum dictum est probando quod sunt tres. 4. sensus interiores.

Decimo arguitur quod fantasia nichil possit cognoscere: nec sensus communis: quia quando in eodem species diuersarum rerum sunt permixte tunc non possumus illa discernere. Sed in sensu communi et fantasia sunt species diuersorum sensibilibus omnium sensuum: ergo impossibile est quod distincte cognoscantur. Item quare aristoteles hic solum facit mentionem de fantasia et non de estimatiua.

Undecimo arguitur quod intellectus sit sensus: quia obiectum alicuius sensus est vniuersale quando enim formica mouetur ad querendum grana tunc non apprehendit aliquod granum particulare: sed vniuersale licet forte apprehendat aliquem locum determinatum ad quem intendit portare grana. Item sensus interior est incorporeus: ergo est intellectus animus patet quia alias turris cogitata haberet in potentia cogitativa certam quantitatem et extensionem quod videtur falsum: quia aliquando cogitatum est multo maius quam potentia nostra cogitativa. Item si in brutis est fantasia referuans species queritur quare non semper exeunt in actum.

Duodecimo videtur quod fantasia non sit potentia quia phi. dicit quod est motus a sensu secundum actum